

HÍRFUTÁR

4. évfolyam, 12. szám MTA VILÁGGAZDASÁGI KUTATÓINTÉZET 2002. november

A TARTALOMBÓL

- 1 A fiatalítás jegyében – az irányvonal nem változik
2 Rendezvények – események
3 Újdonságaink

Mészáros Klára

A fiatalítás jegyében – az irányvonal nem változik

A Kínai Kommunista Párt november második hetében megtartott 16. kongresszusa minden bizonnyal azzal a felülről kezdeményezett és előre jelzett nemzedékváltással írja be nevét a pártkongresszusok sorába, amellyel a KKP arculata is módosult. A Kínai Népköztársaság történetében az 1949-es megalakulással kezdődött azon – japánellenes és polgárháborús harcokban edzett – kommunista vezetők első nemzedékének a hatalma, amelynek legitimálását a Mao Zedonghoz és eszméihez való hűség adta. Deng Xiaoping neve és reformjainak kiterjesztése már a második generáció derékhadához kötődik. A reformokat a most leköszönő harmadik generációhoz sorolt vezetők – élükön a 76 éves Jiang Zemin elnökkel – folytatták. A fiatalítás jelenlegi szándéka az 50-es-60-as éveit taposó negyedik generációs élcsapat tagjait emeli be a hatalom csúcsaiba, akik elődeikhez képest nem csak iskolázottabbak, de a hatalomgyakorlás fortélyait is eltanulhatták tőlük. Fiatalításra tartományi szinten a nyári hónapokban, a központi hatalmi szervek legfelsőbb káderei körében pedig a novemberi tisztújítással került sor. A változások nagyságát jelzi, hogy a KKP Központi Bizottsága tagjainak több mint a felét leváltották. A KKP legbefolyásosabb szervében, a hétfős Központi Bizottságban pedig csupán a párt főtitkárának is megválasztott 59 éves Hu Jintao maradt meg a korábbi tagok közül.

A KKP arculatának valóságához formálása olyan új ideológiai kihívásokkal jár, amelyek a párt alkotmányának módosítását is szükségessé tették. A kommunista körökben továbbra is használt pártzsargon a valóság tükrében megtévesztő lehet, miközben az átalakulás lényege kapitalista mentalitást takar. A világ 40 leggazdagabb 40 évesnél fiatalabb embere között az USA-t követően kínaiak állnak a második helyen. Az egyéni vállalkozók száma 1990-hez képest több mint 19-szeresére nőtt. A privátszektorban dolgozó mintegy 54

millió vállalkozó és foglalkoztatott adja – becslések szerint – a gazdasági termelés 43% körüli hányadát. Egy olyan országban, ahol a párt és a pártot is ellenőrzése alatt tartó katonaság határozza meg a politikai folyamatok irányultságát, természetesnek tűnt, hogy az egyéni vállalkozók, a privát szféra szereplői nem lehettek tagjai a KKP-nak. Jiang Zemin elnök ennek a kettősségnek a feloldására dolgozta ki, és a KKP alapításának 80. évfordulóján, 2001-ben hozta nyilvánosságra a „három képviselteként” ismertté vált elvet. Ennek alapján az arra érdemes vállalkozók lehetőséget kapnak a kommunista párttagság elnyerésére. A „három képviselteként” nyilvánosságra hozatala óta már 1,8 millió vállalkozó jelezte a Kínai Kommunista Pártba való belépési szándékát. A párttagság elnyeréséhez azonban nem csupán olyan szigorú feltételeknek kell megfelelni a jelölteknek, mint a vállalkozás sikeres és törvényes voltának bizonyítása, az adózási fegyelem betartása, hanem vizsgálják a jelölt vállalkozásának ismertségét, szociális vagy társadalmi tevékenységét, erkölcsiségének magas szintjét, valamint a pártalkotmány szellemiségével való azonosulás fokát. A kínai valóság sokrétűségét mutatja, hogy miközben a kapitalista vállalkozók szerepét hivatalosan is átértékelik, az osztályharc mint ideológiai dogma továbbra is létezik.

A többnyire idős baloldali párttagok közül Jiang pragmatizmusát sokan tartják összeegyeztethetetlennek a marxizmus és maoizmus eszmeiségével. A belső erőviszonyok alapján azonban feltételezhető, hogy a 16. pártkongresszus lezárásával az átjárhatóság a politika és a gazdaság között könnyebb lesz. A pártfőtitkári, majd a jövő év márciusában esedékes államfői tisztségről való lemondással Jiang meghatározó szerepe az ország irányításában nem változik. Azzal, hogy a legnagyobb befolyást biztosító pozíciót, a Központi Katonai Bizottság elnöki tisztjét megtartja, továbbra is meghatározó módon

☎ 224-6760; 📠 224-6765
✉ vki@vki.hu
www.vki.hu

Magyar Tudományos Akadémia
Világgazdasági Kutatóintézet
1014 Budapest, Országház u. 30.

befolyásolhatja a döntéshozatalt. Ez egyben azt is jelenti, hogy radikális vagy nyugati típusú és többpárti demokráciára építő párt- vagy politikai átalakulás a közeljövőben nem várható. A KKP-nak jelenleg 66 milliós tagsága van, amely az összlakosság 5%-a. A változás iránya, amelyet Jiang Zemin a „három képvisellel” határozott meg, alapvetően az egységfront taktikájára épül. Ez a Kínai Kommunista Pártot egy nagy gyűjtőpárttá szervezi át. Az „első képviselő” a párt hagyományos – munkás-paraszt-értelmiség – bázisára épül. A „második képviselő” körébe azokat az értelmiségieket, szakmai elitet kívánják nagyobb számban bevonni, akiket „nyugati” vagy nyitottabb gondolkodásuk miatt korábban sokat bíráltak és üldöztek. A „haladó produktív erőként” említett gazdag magánvállalkozók adják a harmadik pillért. A lényegesen azonban a párton belüli újítások nem változtatnak, a párt gerincét továbbra is a „dolgozók és káderek” adják, így a „nyugati politikai rendszer bármely modellezése elképzelhetetlen és üldözendő”.

RENDEZVÉNYEK – ESEMÉNYEK

Ez történt...

Augusztus 17 és 23 között hattagú kubai delegáció tett látogatást intézetünkben. Claes Brundenius (Lundt-i Egyetem, Centre for Development Research, Svédország) és Pedro Monreal (Centro de Investigaciones de Economía Internacional, Universidad de La Habana) vezetésével. Kubai vendégeink több intézetet és szervezetet képviselve egy nagyobb, négy másik országot is átfogó tanulmányút egyik állomásaként jöttek egy hétre Magyarországra tapasztalatcserére és szakmai beszélgetésekre. Igen nagy érdeklődéssel hallgatták magyar közgazdász kollégáik (többek között Kornai János, Hetényi István, Antal László, Polonyi István és a VKI-s kollégák) előadásait a rendszerváltás tapasztalatairól, a magyar gazdaság múltjáról és jelenéről, valamint az átalakulás gazdasági és társadalmi kérdéseiről, dilemmáiról és problémáiról, különös tekintettel országunk európai uniós felkészülésére, illetve majdani tagságunkra, és az ebből adódó feladatokra. Magyar részről Ehrlich Évát kérték fel a – hosszú augusztusi hétvégét is magába foglaló – tartalmas és szakmailag rendkívül informatív program összeállítására és megszervezésére.

Szeptember 17-én mutatta be az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája (UNCTAD), a Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézete és a Magyar ENSZ-Társaság az UNCTAD 2002-es jelentését a külföldi tőkebefektetésekről (World Investment Report 2002) az Akadémián. A jelentés a múltéhoz hasonlóan átfogó tájékoztatást ad a külföldi tőkebefektetésekről és a nemzetközi társaságok stratégiai döntéseiről 2001-ben és 2002-ben. Az idei kiadvány külön elemzi a transznacionális társaságok szerepét a fogadó országok nemzet-

közi versenyképességének alakításában. Érdekes esettanulmány tárgyalja a magyarországi helyzetet és a külföldi vállalatok szerepét a magyar kivitelben, illetve ennek versenyképességében. A rendezvényen Simai Mihály akadémikus, intézetünk tudományos tanácsadója, illetve Kalotai Kálmán, az UNCTAD főmunkatársa tartott rövid bevezető előadást. A könyvbemutatón a számos szakmai érdeklődő mellett a sajtó is szép számban képviseltette magát.

Szeptember 18-án a finn nagykövetség felkérésére finn gazdasági és külpolitikai újságírókból álló hatfős csoport látogatott intézetünkbe. A külföldi vendégek Meisel Sándorral folytattak konzultációt a magyar gazdaság általános helyzetéről, a csatlakozást célzó belső felkészülésről, a tárgyalások eddigi eredményeiről és a következő hetek várható fejleményeiről. A beszélgetés során szóba kerültek a csatlakozási folyamat még nyitott és megoldatlan problémái, valamint az Európai Unió keleti kibővülésének menetét és sikerét befolyásolni képes hazai és uniós események.

Szeptember 18-án kínai vendégeket is fogadtunk. Az MTA-cserekapcsolatok keretében a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Pénz- és Kereskedelemgazdasági Kutatóintézetének négytagú delegációja látogatott el a VKI-ba. A Li Zhao igazgatóhelyettes asszony vezette osztályvezetőből és főmunkatársakból álló csoport a magyar pénzügyi rendszert és annak változásait kívánta Magyarországon tanulmányozni. A VKI-ban tartott konzultáció során a pénzügyeken túlmenően számos, a magyar gazdaságot, a szociális hálót, valamint az adó- és bérrendszert is érintő kérdés merült fel. A delegációt a VKI részéről Mészáros Klára fogadta.

Szeptember 19-én – ezúttal a külügyminisztérium kérésére – kínai újságírók keresték meg a VKI-ban Hernádi András és Mészáros Klárát. A kínai külügyminisztérium információs osztályáról, Guo Kun úr, valamint a Yunnan Daily és a Sichuan Daily tudósítói alkották a küldöttséget. A szakmai eszmecsere során kérdéseket tettek fel Magyarország EU-csatlakozásának folyamatára és kilátásaira vonatkozóan s a beszélgetés folyamán kitértek a magyar–kínai gazdasági együttműködésre és a kínai migráció magyarországi helyzetére is.

2002 szeptember 20-án Nikolaj Smeljov akadémikus és Andranik Migranjan politológus, intézetünk vendégei tartottak előadást az Akadémián. Nikolaj Smeljov akadémikus, az Orosz Tudományos Akadémia Európa Intézetének igazgatója az oroszországi gazdasági kérdések, azon belül pedig az orosz–EU-kapcsolatok elismert szakértője. Előadásában az orosz–nyugati, illetve a Moszkva–Brüsszel-kapcsolat legfontosabb politikai jellegű aktuális problémáiként az iraki kérdést, valamint a kibővülő Európai Unióba néhány év múlva enklávé jelleggel beékelődő Kalinyingrád mindezidáig megoldatlan helyzetét jelölte meg. Gazdasági téren pedig komoly gondot okoz – fejtette ki – hogy a Nyugat által sürgetett nyitással együtt járó éles versenyre az orosz gazdaság – néhány ágazatot kivéve – még nincs felkészülve. Bár

Oroszország már hosszú évek óta tárgyal a WTO-tagságról, annak előny-hátrány mérlege is meglehetősen kérdéses számára. A nyugati partnerek másik leggyakoribb követelése a hazai árszintnek, például az energia- és a szállítási költségek árszintjének, a világpiachoz való jelentős közelítése szintén megoldhatatlan terhet róna az orosz gazdaságra. Megoldást mindkét esetben csak átgondolt, lépésről lépésre haladó gazdaságpolitika hozhat. Az Európai Unióval közösen kialakítandó, a négy szabadságot biztosító Közös Európai Gazdasági Térség létrehozása szintén csak hosszabb távon reális elképzelés.

Andranik Migranjan, a Nemzetközi Kapcsolatok Állami Intézete ismert politológusának előadásában igen érdekes gondolatokat hallhattunk az orosz bel- és külpolitika néhány kiemelkedő fontosságú kérdéséről. A Putyin-korszak leglényegesebb eredményei között említette az államhatalom helyreállítását és az oligarcháktól való megtisztítását, a régiókérdés rendezését, valamint azt, hogy a Szovjetunió szétesése óta először sikerült megteremteni a végrehajtó és a törvényhozó hatalom közötti megfelelő viszonyt, letenni a plurális demokrácia alapjait. Ugyanakkor a 2001. szeptember 11-ét követően látványosan javuló orosz-nyugati párbeszéd kapcsán kifejtette, Oroszország az általa tett engedményekért cserébe alig kapott valamit, és félő, hogy a viszonzás végleg elmarad.

A két előadást érdekes kérdések és válaszok követték. Az orosz világgazdasági és külpolitikai súly dilemmájával kapcsolatban A. Migranjan megítélése szerint ugyan alapvetően igaz az, hogy az orosz külpolitika lehetőségeit behatárolják az ország gazdasági eredményei, de a nemzetközi porondon nagyhatalomként való fellépés az orosz külpolitika „ügyességének” függvénye.

Szeptember 25–27-én harmadik éve adtunk otthont az immár hagyományossá váló háromnapos EU-s szemináriumnak, melynek célja finn újságírók továbbképzése, különös tekintettel a tagjelölt országok, köztük Magyarország felkészülésére és mai helyzetére. Intézetünk a Turku-i Egyetem Jean Monnet Tanszéke vezetője, Esko Antola professzor felkérésének eleget téve minden évben vállalja a Magyarországot bemutató program összeállítását és szeminárium megszervezését. A finn újságírók idei szeptemberi körútjuk során ismét az EU bővítésével és a tagjelölt országok felkészülésével kapcsolatos aktuális kérdésekre kerestek választ három tagjelölt országban (Magyarországon, Csehországban és Lengyelországban). A finn újságírók egybehangzó véleménye szerint a magyar program, melyen a VKI kutatói is több előadást tartottak, rendkívül tartalmas és színvonalas volt. Vendégeink az előadások s a hozzájuk kapcsolódó kérdések, kommentárok révén jelentős, első kézből származó szakmai információkhoz jutottak. Ezek mindegyikét hozzájárultak ahhoz, hogy árnyaltabban ismerjék meg a tagjelölt országok belépéssel kapcsolatos álláspontját, feladatait és legfontosabb kihívásait is.

2002. október 7–8-án került sor a lengyel-magyar kerekasztal (*workshop*) idei fordulójára. Az intézetből

Szalavetz Andrea, Szemlér Tamás, Fleischer Tamás, Székely-Doby András és Bakács András utazott Varsóba. Az idei rendezvényen a magyar és a lengyel kollégák, elsősorban az EU-bővítéssel kapcsolatos kérdéseket beszéltek meg. Ilyenek voltak a versenyképesség, a belépő országok és az unió gazdaságának aktuális témái, mint például monetáris és költségvetési kérdések, a feldolgozóipar és a szolgáltató szektor összefonódása, az infrastruktúra fejlesztése és jelentősége.

November 7-én a Tudomány Napja akadémiai rendezvénysorozat keretében idén is nagy létszámú középiskolások csoportot fogadott intézetünk. Az elmúlt években próbáltunk alkalmazkodni meghívottaink érdeklődési köréhez, és a középiskolákban egyre inkább oktatási témaként is felmerülő európai uniós kérdéskörökben tartottunk előadásokat és beszélgetéseket. Az idei rendezvény esetében úgy döntöttünk, hogy fiatal kutatóinkra bizzuk a szervezést és a lebonyolítást. Javaslatukra új témákat is választottunk: az iszlám és az arab világ aktuális kérdései (Szigetvári Tamás) és Irak a nemzetközi rendszerben (Kulcsár Attila).

Diploma, diploma – gratulálunk!

Novák Csaba, fiatal kutató kollégánk szeptember 24-én sikeresen (elsőosztályú minősítéssel, first class degree) védte meg Ph.D.-dolgozatát Edinburgh-ben. (Heriot Watt University, Department of Economics, Centre for Economic Reform and Transformation). Témája az FDI, a külkereskedelem és a vállalati teljesítmény Magyarországon.

Október 11-én Simai Mihály, akadémikus kollégánk aranydiplomáját vehette át a Budapesti Közgazdasági és Államgazgatási Egyetemen.

ÚJDONSÁGAINK

Vélemények, Kommentárok, Információk

- No.34 Farkas Péter: Meglepetés volt a tőzsdék mélyrepülése?
- No.35 Hernádi András: Ázsia – Európa – Magyarország. A 2002. szeptember 22-24-i ASEM-csúcs elé
- No.36 Túry Gábor: Szlovák választások: koalíció (Közép-)Európának
- No.37 Rácz Margit: Németország a választások után

- No.38 Ludvig Zsuzsa: Ukrajna és Oroszország útja Európába – együtt, külön-külön vagy sehogyan sem?

Kihívások

- No.156 Fleischer Tamás: Magyarország a Kárpát-medence közepén – a fenntarthatóság egyes térségi összefüggései
- No.157 Kiss Judit: Hogyan változik az EU agrárpolitikája?
- No.158 Artner Annamária: Költségvetési reform Olaszországban és Görögországban az EMU-taggá válás előtti években
- No. 159 Szanyi Miklós: A külföldi tulajdonú cégek Magyarországon: új fejlődési modell központi szereplői?

Műhelytanulmányok

- No.39 Demendy Nóra – Éltető Andrea: Spanyolország és Portugália az EU strukturális támogatási rendszerében
- No.40 Fleischer Tamás – Magyar Emőke – Tombác Endre – Zsikla György: A Széchenyi-terv autópálya-fejlesztési programjának stratégiai környezeti vizsgálatáról

(ELŐKÉSZÜLETBEN)

- Somai Miklós: Az USA agrárpolitikája a kezdetektől napjainkig
- Bassa Zoltán: Beruházások és gazdasági növekedés Japánban a 90-es évtizedben
- Mészáros Klára: A gazdasági együttműködés lehetőségei és feltételei Kínában
- Somai Miklós: A tömegközlekedés szervezése és finanszírozása Nyugat-Európában
- Szabó Barnabás: Hogyan készítsük fel vállalkozásunkat az uniós piacra?
- Hadas László: A globalizáció árnyoldalai és a hírszerzés. Új kihívások
- Dezséri Kálmán: Gazdasági recesszió vagy visszaesés az ezredfordulón az USA-ban és az amerikai gazdaságpolitika
- Artner Annamária: A magyar telephelyű multinacionális cégek érdekei és ellenérdekei az EU-csatlakozással kapcsolatban

Working Papers

- No.128 Dorota Pyszna – Krisztina Vida: The Management of Accession to the European Union
- No.129 Andrea Szalavetz: Some Neglected Effects of EU Enlargement. Rationalization and Specialization
- No.130 Miklós Szanyi: Bankruptcy Regulations, Policy Credibility and Asset Transfers in Hungary
- No.131 Miklós Somai: The Hungarian Automotive Industry
- No.132 Jani Bekó: Foreign Trade Flows and Economic Activity in Slovenia: Causality Patterns from a Transition Episode

(ELŐKÉSZÜLETBEN)

Zoltán Tiba: Food Aid for Food Security? Trends and Changes During the 1990s

Amennyiben felkeltettük érdeklődését kiadványaink iránt, forduljon intézetünk munkatársához:

Varga Istvánné

telefon: 224-6707, fax: 224-6765

e-mail: vgorgyi@vki.hu

illetve publikációink megtalálhatók, letölthetők a

www.vki.hu veboldalon

